

Kinnitus
OÜ Väike Päike Tartu
üldkoosoleku prt. nr. 2 (17.10.2016)
Juhatuse esimees Marju Saar

TARTU VÄIKE PÄIKE LASTEAED ÕPPEKAVA

Tartu 2016

SISUKORD

1. TARTU VÄIKE PÄIKE LASTEAED MISSIOON	3
2. TARTU VÄIKE PÄIKE LASTEAED VISIOON	3
3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	3
4. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED	3
4.1. ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖ TAOTLUSED JA PÕHIÜLESANDED	4
5. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	4
5.1 LASTEAIA RÜHMA LIIGID JA ERIPÄRAD.....	5
5.2 RÜHMA KESKKOND	5
6. RÜHMADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS, MEETODID JA TÖÖVIISID NING RÜHMADE TEGEVUS- JA PÄEVAKAVAD	5
6.1. LASTEAIA PÄEVAKAVA	8
7. LAPSE ARENGU JÄLGIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	8
7.1 ARENGUVESTLUSED	9
7.2 KOOLIVALMIDUSKAART	10
8. ERIVAJADUSEGA LASTEGA TEHTAV TÖÖ	10
9. KOOSTÖÖ LAPSEVANEMAGA	12
10. ÜLDOSKUSED JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL VANUSETI	13
10.1 MÄNGU- JA SOTSIAALSED OSKUSED	13
10.1.1 LAPSE EELDATAVAD ARENGUTULEMUSED	14
10.2 TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED	16
10.2.1 LAPSE EELDATAVAD ARENGUTULEMUSED	16
10.3 ENESEKOHASED OSKUSED	17
10.3.1 LAPSE EELDATAVAD ARENGUTULEMUSED	18
11. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI	19
11.1 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU JA LÕIMIVAD TEGEVUSED	19
11.2 VALDKOND <i>MINA JA KESKKOND</i>	19
11.3 VALDKOND <i>KEEL JA KÕNE</i>	28
11.4 VALDKOND <i>MATEMAATIKA</i>	35
11.5 VALDKOND <i>KUNST</i>	39
11.6 VALDKOND <i>MUUSIKA</i>	46
11.7 VALDKOND <i>LIIKUMINE</i>	50
11.8 VALDKOND <i>EESTI KEEL TEISE KEELENA</i>	55
12. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	58

1. TARTU VÄIKE PÄIKE LASTEAED MISSIOON

Koostöös motiveeritud meeskonnaga toetada lapsevanemat lapse individuaalsel arengul läbi mängulise, sõbraliku, turvalise, kaasaegse ja jõukohase arengukeskonna.

2. TARTU VÄIKE PÄIKE LASTEAED VISIOON

Tartu Väike Päike Lasteaed, kui kvaliteetset alusharidust võimaldav eralasteasutus, on kindel koostööpartner lapsevanemale, inspireeriv meeskonnale ja turvaline igakülgset arengut toetav lapsele.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk lasteaias on tagada lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös.

Lasteaed toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb:

- ✓ lapsel terviklik ja positiivne minapilt;
- ✓ ümbritseva keskkonna mõistmine;
- ✓ eetiline käitumine ning algatusvõime;
- ✓ esmased tööharjumused;
- ✓ kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest;
- ✓ arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

Selleks on Väikses Päikeses loodud lapse arengut soodustav keskkond, tagatud on turvatunne ja eduelamused ning toetatakse lapse loomulikku huvi hankida teadmisi ja saada kogemusi ümbritseva elu, looduse ja ühiskonna nähtuste kohta.

Lasteaed soodustab lapse kasvamist aktiivseks vastutus-, otsustus- ja valikuvõimeliseks, oma otsusele ja tunnustatud käitumisnormidele vastavalt käituvaks ning vajadusel oma käitumist korrigeerivaks, teiste suhtes avatuks, teisi arvestavaks, tundlikuks ja koostöövalmis inimeseks.

Lasteaed toetab ja abistab vanemaid õppe- ja kasvatusküsimumuste lahendamisel ning vajadusel nõustab neid.

4. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED

Õppe- ja kasvatuskorralduse põhimõtted tulenevad õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest ning on kasvatava ja arendava tegevuse aluseks lasteaias. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse: laste eripära – võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jms. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad. Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last

kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.

Tartu Väike Päike Lasteaed peab oluliseks järgmist:

- ✓ lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamist;
- ✓ lapse tervise hoidmist ja edendamist ning liikumisvajaduse rahuldamist;
- ✓ mängu kaudu õppimist;
- ✓ humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamist;
- ✓ lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomist;
- ✓ lapsele turvatunde ja eduelamuste tagamist;
- ✓ üldõpetusliku tööviisi rakendamist;
- ✓ kodu ja lasteasutuse koostööd;
- ✓ eesti kultuuritraditsioonide väärtustamist ning teiste kultuuride eripäraga arvestamist.

4.1. Õppe- ja kasvatustöö taotlused ja põhiülesanded:

- ✓ mäng
- ✓ loovus
- ✓ individuaalne lähenemine
- ✓ koostöö
- ✓ eakohasus
- ✓ soolised erinevused
- ✓ väärtushinnangud
- ✓ turvalisus
- ✓ aktiivsus (liikumine)
- ✓ meeskonnatöö
- ✓ võimetekohasus

Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- ✓ kavandada oma tegevust ja teha valikuid;
- ✓ seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- ✓ kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
- ✓ arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- ✓ hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- ✓ tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

5. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

Tartu Väike Päike Lasteaed on koolieelne lasteasutus, mis asub Tartus, aadressil Tiigi 78. Lasteaias töötab kolm rühma, mis jaguneb sõimerühmaks ja kaheks liitrühmaks. Lasteaia töökeeleks on eesti keel. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimiseks kasutatakse üldõpetuse põhimõtet.

5.1 Lasteaia rühma liigid ja eripärad

Õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamine toimub vastavalt rühma liigile ja eripärale.

Vanuserühmad on:

- ✓ üks sõimerühm – kuni kolmeaastased lapsed;

kaks liitrühma:

- ✓ kahe- kuni seitsmeaastased lapsed.

Rühmad komplekteeritakse vastavalt vajadusele.

Rühmaõpetajad on tööl tööajakava alusel, abiõpetajad iga päev. Rühmaõpetaja tööd toetavad liikumis- ja muusikaõpetaja. Lasteaed on avatud aastaringselt. See tähendab, et rühmad on peredele avatud aastaringselt. Õppeaasta lasteaias kestab 01. septembrist kuni 31. augustini. Suvisel perioodil juuni kuni august toimub õpitu kinnistamine ja süvendamine erinevates tegevusvaldkondades, võimalusel toimuvad tegevused õues.

Tartu Väike Päike Lasteaed on avatud kõikidel tööpäevadel 7:30 - 17:30.

5.2 Rühma keskkond

Lasteaia on loodud lapse arengut ja õppimist soodustav keskkond. Keskkonna loomisel on tähelepanu pööratud eelkõige turvalisusele. Loodud keskkond pakub mitmekülgseid ja loovaid tegutsemis- ja mänguvõimalusi koos selleks vajalike mängu- ja õppevahenditega.

Õppe- ning mänguvahendid on lastele kättesaadavad ja paigutatud laste silmade kõrgusele. Tegevuspiirkondadesse on olenevalt laste vanusest planeeritud vähemalt 2-4 valiktegevust päevas, mis sisaldavad erineva raskusastmega ülesandeid. Kavandatud tegevusi viiakse enamasti läbi valdkondi lõimides.

6. RÜHMADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS, MEETODID JA TÖÖVIISID NING RÜHMADE TEGEVUS- JA PÄEVAKAVAD

Tartu Väike Päike Lasteaed lasteaia õppe- ja kasvatuskorralduse aluseks on lasteasutuse õppekava, mis on seotud lasteaia arengukavaga. Rühmade õppe- ja kasvatusgevus on vastavuses koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga ja Tartu Väike Päike Lasteaed õppekavaga, arvestades konkreetse rühma laste eripära: vanust, võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, sugu, terviseseisundit jms.

Tartu Väike Päike Lasteaia on korraldatud õppe- ja kasvatusgevus õppeaastati. Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini.

Pedagoogilisse personali kuuluvad lasteaia direktor, õppejuht, õpetajad, muusika- ja liikumisõpetaja ning logopeed. Tugipersonali hulka kuuluvad abiõpetajad.

Õpetajate omavahelises koostöös töötatakse välja aastane teemaderingi ja sellest lähtuvalt paneb pedagoogiline personal kokku lasteaia aastase tegevuskava.

Lasteaia õppekava ja aastase tegevuskava põhjal koostavad rühmaõpetajad oma rühma õppeaasta tegevuskava, mis koosneb üldosast ja tegevuskavast.

Üldosa koosneb järgmistest osadest:

- ✓ Rühma iseloomustus ja laste nimekiri
- ✓ Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted
- ✓ Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus
- ✓ Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine
- ✓ Vanuserühma päevakava
- ✓ Laste arengu hindamise põhimõtted ja korraldus
- ✓ Töö erivajadusega lapsega
- ✓ Individuaalne töö lapsega
- ✓ Koostöö lapsevanemaga
- ✓ Valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja sisu ning lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

Rühma õppeaasta tegevuskava koosneb:

- ✓ Lapse arengu jälgimine ja koostöö lapsevanematega, kus kavandatakse tegevused on planeeritud kuude lõikes.
- ✓ Õppe- ja kasvatustegevuste aastakava, mis on planeeritud nädalate kaupa ja kus kajastuvad kuuteema, nädalateema ja õppe- ja kasvatustegevused valdkonniti.

Õppe- ja kasvatustegevus toimub rühma päevakava alusel, mis määrab laste eale vastava päevarütm, une- ja ärkveloleku aja, millal vahelduvad igapäevatoimingud (söömine, riietumine, pesemine, ruumi korrastamine jm), laste vabategevused (mäng, loominguiline tegevus, liikumine jm) ning lasteasutuse õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab õpetaja lapse arengutaset, vanust ning lapse huve. Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi.

Rühma õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi esteetiliselt ja turvaliselt ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Õppe- ja kasvatustegevus seotakse eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas.

Tegevuskoha valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgi, eri valdkondade sisu ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide ja personali kaasamist.

Päevakava ja nädalakava koos rühma tegevuskavadega koostavad rühmaõpetajad vastavalt oma rühmale. Konkreetsete õppetegevuste algused on ajaliselt ära määratud muusika- ja liikumistegevustel. Teisi õppetegevusi võib õpetaja alustada vastavalt oma rühma tegevusele.

Tegevusi planeeritakse nii, et lapsel oleks võimalus teha valikuid. See õpetab last iseseisvalt

tegutsema, oma tegevust korrigeerima ja tegevuse tulemuste eest vastutama.

Õppe- ja kasvatustegevuse vormid on:

- ✓ Mäng
- ✓ Rühmategevused
- ✓ Valiktegevused alarühmades
- ✓ Individuaalsed tegevused

Eesmärk on kasutada erinevaid õppemeetodeid, mis võimaldavad rahuliku tegevuse vaheldumise aktiivse tegevusega. Õpetajad kasutavad meetodit või võtet, mille läbi on konkreetsetteemat kõige sobivam tutvustada, õpetada või kinnistada ning, mis seaksid teemaga emotsionaalse, füüsilise, loominguilise ja sotsiaalse tasandi.

Meetoditeks on:

- ✓ vaatlus
- ✓ vestlus
- ✓ jutustamine pildi järgi
- ✓ ettelugemine
- ✓ küsimuste esitamine ja neile vastamine
- ✓ õppekäik, matk, ekskursioon
- ✓ draama (lavastusmäng)
- ✓ käeline tegevus (joonistamine, maalimine, voolimine, rebimine, kleepimine)
- ✓ laulmine, muusika kuulamine, rütmipillide mängimine
- ✓ rütmimängud
- ✓ ümbritseva elu ja loodusega seotud katsed
- ✓ videosalvestuste vaatamine
- ✓ mäng: loovmäng, rollimäng, lauamäng, õppemäng, ehitusmäng, liikumismäng
- ✓ kontserdi kuulamine
- ✓ avalik esinemine
- ✓ integreeritud ja mitmekülgne tegevus
- ✓ võrdlemine ja arvutamine
- ✓ uurimine
- ✓ liikumismängud

Konkreetsed tegevused planeeritakse rühma nädalakavasse päevade kaupa, neid seovad tervikuks lapse elu ja keskkonda käsitlevad teemad.

Nädalakavas on ära toodud:

- ✓ õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid
- ✓ nädala teema
- ✓ õppetegevused sisu ja ainevaldkonniti
- ✓ meetodid
- ✓ vahendid

- ✓ koostöö perega
- ✓ üritused

Muusika ja liikumistevõetuste kavad koostatakse samuti nädalapõhiselt ja neis kajastuvad:

- ✓ eesmärgid vanuseti
- ✓ tegevused
- ✓ koostöö lapsevanematega ja rühmaõpetajatega

Rühma tegevuskava hoitakse rühma õppe- ja kasvatuspäeviku juures, nädalakava on lapsevanemale nähtaval kohal, seina peal. Arvestust plaani täitmise kohta peetakse päevikus, sissekandeid tehakse iga päev.

Õppe- ja kasvatusgevused toimuvad Tartu Väike Päike Lasteaias eesti keeles.

6.1. LASTEAIJA PÄEVAKAVA

Lasteaed on avatud igal tööpäeval 7.30 – 17.30.

7.30 - 9.00	Laste saabumine. Mäng ja vabategevus. Individuaalne töö lapsega.
9.00	Sööme hommikueinet.
9.30 – 10.30	Arendavad tegevused ja mäng.
10.30 – 12.30	Õuetegevused. Vaba mäng õues.
12.30	Sööme lõunat.
13.00 – 15.00	Vaikne tund. Oleme vaikselt.
15.00 – 17.00	Arendavad tegevused ja mäng. Individuaalne töö lapsega.
16.00	Sööme õhtuoodet.
17.00 – 17.30	Mäng. Laste kojusaatmine. Koostöö lastevanematega.

7. LAPSE ARENGU JÄLGIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Lapse arengu jälgimine ja analüüsimine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatusgevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.

Lapse arengu jälgimine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Pedagoogid viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes. Õpetaja teeb lapse arengu jälgimisel ja hindamisel koostööd laulmis- ja liikumisõpetajaga ning logopeediga.

Lapse arengu jälgimise ja analüüsimise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatusgevuse valdkondade tulemused.

Lapse arengu hindamiseks on väljatöötatud nõutud pädevuste kriteeriumid tuginedes riiklikule õppekavale ja lasteaia õppekava üldoskuste ning ainevaldkondade lapse arengu eeldatavatele tulemustele.

Õpetajad jälgivad lapse arengut, hindavad ning täidavad kaks korda õppeaastas lapse arengu hindamise tabeli. Rühmaõpetaja teeb lapse arengu jälgimisel ja hindamisel koostööd teiste lapsega

tegelevate pedagoogidega ja logopeediga ning lapsevanemaga

Lasteasutuse pedagoogiline nõukogu otsustab, milliseid meetodeid kasutada lapse arengu jälgimisel ja analüüsimisel.

Kokkuvõtte laste arengust esitatakse õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse analüüsis ja see on aluseks järgneva õppeaasta eesmärkide kavandamisel ja tegevuskava koostamisel.

Lapsevanematele tutvustatakse lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust rühma koosolekul õppeaasta algul.

Üheks lapse arengu kajastajaks on lapse lasteaia viibitud perioodi jooksul koostatud kasvumapp ja vaatlusmapp.

Mappidesse on kogutud:

- ✓ töölehed
- ✓ õppimisprotsesside või projektidega kaasnevad kavandid
- ✓ õpitulemusi esitlevaid valmistööd, mida valib laps koos õpetajaga talle enim meeldinud
- ✓ pooleliolevate tööde visandid, ideed , plaanid
- ✓ õpitud luuletuste, laulude tekstid, mängude õpetused
- ✓ fotod - pildid erinevatest lasteaia sündmustest jne
- ✓ individuaalsed joonistused-vaatlused

Lapse arengu jälgimisel kasutab õpetaja kõige enam vaatlusmeetodit. Õpetajad teevad märkmeid ja kasutavad vaatluslehti või -vihikuid. Kasutatakse ka kaudsed meetodeid näiteks intervjuud ja laste tööde analüüs. Kasutatavaid meetodeid tutvustatakse vanematele. Väikses Päikses tunnustatakse lapse toimetulekut, arenemist (edasiminekut), positiivseid hoiakuid ja huvi.

Lapse arengu jälgimise käigus kogutud konfidentsiaalset infot ja olulist dokumentatsiooni hoiab õpetaja iga lapse jaoks mõeldud vaatlusmapis. Kausta hoitakse rühmaruumis olevas lukuga kapis. Samuti on rühmades iga lapse jaoks sisse seatud kasvumapid, mis sisaldavad lapse arengut ja õppimist kajastavaid materjale.

7.1 Arenguestlused

Üks kord õppeaastas viib õpetaja lapse arengu analüüsimiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguestluse, mis annab tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest ning selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes. Samuti püstitatakse edaspidised eesmärgid lapse igakülgse arengu toetamiseks.

Õpetaja kirjeldab lapse arengut lapsest endast lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huve. Arenguestlus toimub kõikidele osapooltele sobival ajal ja seal osalevad lapsevanemad ja rühmaõpetajad. Vajadusel liitub arenguestlusega ka liikumis- ja muusikaõpetaja või logopeed.

Väikses Päikses on lapse arengu analüüsimise ja arenguestluse tulemused dokumenteeritud «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel.

7.2 Koolivalmiduskaart

Koolivalmiduskaart antakse kõikidele Väike Päike õppekava läbinud lastele. Koolivalmiduskaardi koostamise aluseks on lapse arengu hindamise ja arengueestluste tulemused.

Koolivalmiduskaardi koostavad rühma õpetajad, kaasates lapsevanemaid. Koolivalmiduskaardi allkirjastavad selle koostamisel osalenud isikud, sh õpetaja, vanem (eestkostja) ja lasteasutuse direktor. Koolivalmiduskaart väljastatakse lapsevanemale enne lapse lasteaiast välja arvamist seoses kooli astumisega.

8. ERIVAJADUSEGA LASTEGA TEHTAV TÖÖ

Erivajadustega laste olemine lasteaiarühmas edastab ühiskonnale mõjusa sõnumi – meile on tähtis iga inimene. Kõik väikesed lapsed on rohkem sarnased, kui erinevad ning õpetajate ja vanemate abiga saavad kõik lapsed jõudsalt edasi areneda. Tartu Väike Päike Lasteaed väärtustab iga lapse eripära ja ainulaadsust.

Antud õppekava kontekstis defineerib Väike Päike erivajadusega last järgmiselt:

- ✓ laps kelle võimetest, tervise seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas.

Erivajadusega lapsega tehtava töö peaeesmärk: laps saab aluse elamiseks täisväärtuslikku elu hoolimata erivajadusest.

Lasteaed teab, et erivajadusega lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, milles osaleb kogu lapsega tegelev personal.

Töö põhimõtted: lapse erivajadus märgatakse selle tekkefaasis (koostöös lapsevanemaga).

Juba väljakujunenud erivajadusega oskab lasteaias pedagoogiline personal tööd teha.

Pedagoogiline personal tunneb ära erivajaduse vormid ja oskab erivajadusega lapsega töötada.

Vajadusel koostavad rühma pedagoogid õppeaasta algul koostöös logopeedi/eripedagoogi jt spetsialistidega ning lapsevanemaga lapsele individuaalse arenduskava. Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendamisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest.

Erineva keelelise ja kultuurilise taustaga perest pärit laps

Tartu Väike Päike Lasteaed toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga perest lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel. Lasteaia õpetajad on teadlikud sellise ühiskonna iseärasustest ja neil on ühene arusaam sellega seonduvatest mõistetest. Õppe- ja kasvatusgevuse planeerimisel peab õpetaja silmas mitmekultuurilise hariduse põhimõtteid ja loob kõigile lastele soodsad ja võrdsed tingimused igakülgses arengus. Õpetaja teab, et laps võtab üle talle oluliste täiskasvanute käitumismallid, hoiakud, normid ja suhtumised ning arvestades seda on lapsele igakülgses eeskujuks.

Eesti keelt teise keelena kõnelevad lapsed

Õpetajal on valmisolek ja motiveeritus tööks muukeelsete lastega. Ta teab grammatilisi kateegooriaid, mis tavaliselt eesti keele kui teise keele õppijale raskusi valmistab. Õpetaja soodustab ja julgustab kakskeelselt last kasutama lasteaias ainult eesti keelt. Vajadusel tähistab õpetaja sõnasedeliga rühmaruumis olevaid esemeid. Kakskeelse lapse kohanemisel lasteaiaga teeb rühmaõpetaja tihedat koostööd lapsevanemaga. Õpetaja on teadlik, et laps omandab teise keele kui see on talle huvitav. Vajadusel koostab rühmaõpetaja lapsele eest keele kui teise keele õppimiseks individuaalse õppekava.

Kõnehäired

Kõneharjutused on õpetajate juhendamisel pidevalt kasutuses. Lasteaias on olemas sellekohane kirjandus. R.Laanisto; K. Pentsuki ja U. Raidla Raamatud „Õpime hääldama: ÄÖÜÕ”; „Õpime hääldama S”; „Õpime hääldama R” I ja II osa; „Õpime hääldama K”; „Õpime hääldama S”. Logopeed kontrollib üks kord aastas kõiki lasteaias lapsi ning vajadusel suunab individuaalsele kõneravile. Rühmaõpetaja on eeskujuks õige keelekasutusega ja tarvitab lihtsaid lauseid. Rääkimise kõrval kasutatakse pilte või esemeid. Erilise tähelepanu all on koolieelses rühmas käivad lapsed. Logopeedi nõustab rühma õpetajaid ja lapsevanemaid lapse kõne arendamise osas.

Üliaktiivsed lapsed

Üliaktiivsed lapsed, on lapsed, kes on väga aktiivsed ja tublid, aga vajavad suuremat tähelepanu oma aktiivsuse rakendamiseks. Koostöös lapsevanemaga selgitatakse välja aktiivsuse põhjus. Lapse puhul kasutatakse individuaalse lähenemise printsiipi: teda suunatakse pidevalt rahulikule tegevusele ja talle antakse rahulikke ja mõtlemist nõudvaid mängu. Õpetaja pöörab lapsele palju individuaalset tähelepanu ja vajadusel annab lapsevanemale soovitusi pöörduda eripedagoogi poole.

Andekad lapsed

Süvendatud tegelemine andekate lastega. Tavaliselt märgatakse lapse andekust lihtsalt last jälgides. Näiteks võivad nii vanemad kui õpetajad märgata, et laps on väga kiire õppija, hea abstraktne mõtleja, tal on laialdane sõnavara ja hea mälu. Andekusele võib viidata ka lapse järjekindlus, hea huumorimeel, laialdased huvid ning loomingulisus. Kasutatakse individuaalse lähenemise printsiipi: õpetaja pöörab lapsele individuaalset tähelepanu suunates teda huvipakkuvatele ja arendavatele tegevustele. Vajadusel konsulteerib õpetaja eripedagoogiga, nõustab vanemaid ning suunab lapse ringitegevustesse.

Vasakukäelised lapsed

Õpetaja selgitab välja millist kätt laps enam eelistab kasutada. Laps paigutatakse laua äärde istuma nii, et söömisel ja muudel tegevustel ei segaks lapsed üksteist. Vasakukäeliste laste jaoks on muretsetud spetsiaalsed käärid ja lasteaias on olemas ka sellekohane kirjandus.

Kerge füüsilise puudega lapsed

Väikses Päikeses on tagatud lapse tunnetustugevuse ja sotsiaalsete oskuste arendamine. Võimaluse piires kohendab lasteaed füüsilise puudega lapse jaoks rühmaruumi ja päevakava. Liikumisõpetajal on nädalakavasse planeeritud aeg individuaalse tegevuse läbiviimiseks. Vajadusel koostab õpetaja lapsele individuaalse õppekava. Lapse arengu aluseks on väga tihe koostöö lapsevanematega.

Ühe vanemaga lapsed

Lapsevanemaga suhtlemise käigus selgitab õpetaja välja lapse tundlikkuse nimetatud teema suhtes ja arevestab sead õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel ja ühisürituste ning lapsevanematega seotud tähtpäevade korraldamisel.

Koolipikendusega laps

Õpetaja arvestab koolipikendusega lapse uue rühmaga kohanemise raskust. Koolipikendusega lapsele koostab lasteaed individuaalse õppekava.

Tundeeluraskustega lapsed

Tundeeluraskustega lapsed on tihti tundlikuma naturiga lapsed, kelle hirmud või ärevusetase muutuvad tavapärasest suuremaks ning hakkavad segama lapse igapäevaelu (nt vanematest lahutamiskartus, väljas pool kodu rääkimise kartus, kohanemiskartused, hirm mingi konkreetse asja või tegevuse ees jne). Koostöös lapsevanemaga selgitatakse välja lapse ülitundlikkuse põhjus. Kasutatakse individuaalse lähenemise printsiipi: õpetaja pöörab lapsele teda survestamata palju individuaalset tähelepanu eesmärgiga vähendada lapse hirmu ja ärevust, tekitades turvatunnet. Vajadusel annab lapsevanemale soovitusi pöörduda erispetsialistide poole.

9. KOOSTÖÖ LAPSEVANEMAGA

Täiskasvanu on last ümbritseva keskkonna osa. Laps ja tema vanemad on pere liikmed ja pere on Väikse Päikese partner kõigis tegevustes. Pere soovib lapsele parimat ja tahab, et lapsest saaks edukas ja loov kodanik. Hea koostöö lapsevanemaga on aluseks lapse kohanemisele lasteaias ning turvatunde tekkimisele lasteaias viibides. Perekonnal on kanda kõige olulisem osa lapse kasvatajana. Tähtis on teha koostööd kõikide pereliikmetega, kes on lastega lähedastes suhetes, see koostöö põhineb dialoogil vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel. Lasteaed toetab, nõustab ja abistab lapsevanemat lapse arendamisel, kasvatamisel, ja õpetamisel. Lisateenuste ja vahetu suhtlemise näol loob lasteaed lapsevanematele võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.

Oluline on igapäevane vahetu suhtlemine õpetaja ja lapsevanema vahel. Võimalused suhtlemiseks ja info vahetamiseks kohandatakse vastavalt perekonna vajadustele ja eelistustele. Vajadusel viib rühma meeskond õppeaasta jooksul lapse perega läbi perevestlused, kuhu on võimalik kaasata erinevaid spetsialiste.

Lasteaias toimuvatest sündmustest ja üritustest saab lapsevanem kõige esimese info otse rühma personalilt. Teavet saab lapsevanem ka meili teel, rühma bloggist, ning rühma garderoobis olevalt

stendilt.

Lasteaed kaasab rühma vanemaid ühisüritustesse, õppekäikudesse ning rühma igapäevatöösse. Nii on lapsevanematel võimalik osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises.

Kaks korda aastas toimuvad lapsevanemate koosolekud. Sügisel ja kevadel. Sügiseseks peateemaks on eelseisva õppeaasta plaanid ja eesmärgid.

Üks korda aastas viib rühma meeskond iga perega individuaalselt läbi arenguestluse, kus lapsevanem saab teavet oma lapse edusammude kohta. Lapse lasteaeda tulles alaustatakse koostöös lapse perega koostama ja täitma lapse arengumappi. Lasteaias toimuvatest sündmustest ja üritustest saab lapsevanem kõige esimese info otse rühmas olevalt stendilt ja personalilt. Teavet saab lapsevanem ka meili ja telefoni teel.

Iga aastase tagasisideküsitluse näol on lapsevanemal võimalus anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele.

Lasteaias toimuvad koostöövormid ja korraldus:

- ✓ Lastevanemate koosolekud (kaks korda aastas kevadel ja sügisel)
- ✓ Üldkoosolek (üks kord aastas)
- ✓ Stendid rühmade juures (uuendatakse regulaarselt)
- ✓ Rühma bloggid (uuendatakse igal nädalal)
- ✓ Rühmade infovoldikud (jagatakse sügiseti või uutele lastevanematele)
- ✓ Rühmade telefonid
- ✓ Ühisüritused (vastavalt rühma tegevuskavale)
- ✓ Avatud tegevused ja avatud uste päevad (vastavalt rühma tegevusavale)
- ✓ Arenguestlused
- ✓ Lapsevanemate nõustamine
- ✓ Rühma lapsevanemate meililist (jooksev info igal nädalal)
- ✓ Hommikune ja õhtune lapse üleandmine
- ✓ Muusika – ja liikumisõpetaja osalevad vajadusel arenguestlusel

10. ÜLDOSKUSED JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL VANUSETI

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- ✓ mänguoskused;
- ✓ sotsiaalsed oskused;
- ✓ tunnetus- ja õpioskused;
- ✓ enesekohased oskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

10.1 Mängu- ja sotsiaalsed oskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi

oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus. Mäng on lapse arengu alus ja kõige loomulikum ja eakohasem õppimise viis. Läbi mängu planeeritud õppe- ja kasvatustegevuses toimub teadmiste omandamine loomulikult ja iseenesest, kus laps on motiveeritud ja aktiivne tegutseja. Mängides õpib laps tundma ümbritsevat keskkonda, looma seoseid, lahendama probleeme ja väljendama mõtteid, looma kontakte ja suhtlema. Iga mängukogemus on ühtlasi õpikogemus.

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

10.1.1 Lapse eeldatavad arengutulemused

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 1,5-3aastane laps:

- ✓ oskab matkida igapäevaolukordi ja jäljendada mängus täiskasvanut;
- ✓ suudab tegeleda pikemalt ühe mänguasjaga, mäng muutub püsivamaks;
- ✓ oskab ehitada klotsidest erinevaid esemeid (nukule voodi, autole garaaž), ehitab liivast lihtsat onnikest;
- ✓ oskab mängida „Leia samasugune” tüüpi õppemänge;
- ✓ oskab mängida lihtsaid lauamänge;
- ✓ oskab mängida kaaslasega kõrvuti;
- ✓ oskab kasutada erinevat mängumaterjali, mängides nii realistlike lelude kui ka asendusmänguasjadega;
- ✓ saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid;
- ✓ osaleb täiskasvanuga ühistegevustes, tegutseb teiste lastega kõrvuti;
- ✓ jagab oma asju mõnikord ka teistega;
- ✓ suhtleb meelsamini nendega, kellega on tihti koos;
- ✓ eeskuju toel järgib tähtsamaid sotsiaalseid reegleid (tänamine, teretamine, hüvastijätt).

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

- ✓ oskab tegutseda rollile vastavalt (näiteks mängib ema, autojuhi või müüja tüüpilisi tegevusi.);
- ✓ oskab valida sobivaid mänguvahendeid;
- ✓ on kujunenud huvi erinevat mänguteemade vastu (nt. lasteaed, kool, kauplus jne.);
- ✓ oskab rääkida eri rolle mängides erineva hääletooni ja ilmekusega;
- ✓ oskab ühendada koosmängus oma mänguhuve teiste huvidega;
- ✓ suudab kuulata täiskasvanu emotsionaalselt esitatud lühikesi lugusid (lavastusmäng), jätab meelde üksikuid kergemaid lauseid ja imiteerib kuulnud loo tegelaste häälotsusi;
- ✓ oskab mängida lihtsamaid ehitusmänge väikestes rühmades, jagab omavahel ehitusmaterjali, kooskõlastab mängutegevusi ja saavutab ühise tulemuse;
- ✓ arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib täiskasvanu;
- ✓ püüab vahel teisi abistada ja lohutada; tal on ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja

mõtetest;

- ✓ osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega;
- ✓ saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses; püüab täita kodukorra reegleid;

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5aastane laps:

- ✓ oskab kombineerida oma mängudes erinevatest allikatest saadud teadmisi (õppekäigud, vaatlused, kirjandus, TV, jne);
- ✓ oskab rollimängudes täita kindlaid rolle ja nendele omaseid tegevusi;
- ✓ oskab enne mängu kokku leppida mängu teemas ja vajaminevates vahendites;
- ✓ oskab kuuludud jutu põhjal mängida lavastusmänge, annab edasi tegelastele iseloomulikke häälotsusi, käitumist ja tegevuse sisu;
- ✓ oskab enne tööle asumist kavandada kuidas ja mida ehitada, viib tegevuse lõpuni;
- ✓ oskab täita kokkulepituid mängureegleid;
- ✓ oskab teha eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab;
- ✓ mõistab teiste inimeste tundeid ja soove;
- ✓ oskab arusaamatusi lahendada verbaalselt;
- ✓ oskab käituda arvestades reegleid.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6aastane laps:

- ✓ oskab mängus probleeme lahendada;
- ✓ oskab mängida võistlusmänge, tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust;
- ✓ oskab mängida koos teiste lastega ühismänge, mis nõuavad rühmas otsustamist, endale rollide võtmist, ausat mängu;
- ✓ oskab teist last mängus kiita, toetada või aidata;
- ✓ oskab välja mõelda ja etendada mõnda lugu;
- ✓ oskab kasutada erinevate mängude vahendeid uue mängu loomiseks;
- ✓ oskab vestluses oma järjekorda oodata;
- ✓ oskab nimetada ja järgib püsivalt kõiki rühma reegleid.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- ✓ on suuteline mängule keskenduma;
- ✓ oskab rakendada mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- ✓ oskab algatada erinevaid mänge ja arendab mängu sisu;
- ✓ oskab täita mängudes erinevaid rolle;
- ✓ oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada ja järgib mängureegleid;
- ✓ oskab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- ✓ tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- ✓ oskab kasutada mängudes loovalt erinevaid vahendeid;
- ✓ püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- ✓ tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;

- ✓ hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- ✓ järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme; osaleb rühma reeglite
- ✓ kujundamisel;
- ✓ saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- ✓ mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- ✓ oskab selgitada oma seisukohti.

10.2 Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse– taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

10.2.1 Lapse eeldatavad arengutulemused

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 1,5-3aastane laps:

- ✓ oskab leida tegutsemisajendit, kavandada ja organiseerida tegevusi täiskasvanu abiga; saab aru lihtsamatest suulistest korraldustest;
- ✓ suudab keskenduda tegevusele lühikeseks ajaks;
- ✓ oskab tegutseda nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega (pilt, mänguasi);
- ✓ oskab korrata ja jäljendada varasemaid kogemusi;
- ✓ on omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada;
- ✓ osaleb dialoogis;
- ✓ saadab oma tegevust kõnega;
- ✓ omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

- ✓ oskab osaliselt oma tegevusi kavandada ja organiseerida ning tegutseda iseseisvalt otsese juhendamiseta;
- ✓ saab tänu keeleoskusele uut teavet, uurib ja esitab küsimusi;
- ✓ osaleb ühistevuses ning teeb koostööd teiste lastega;
- ✓ oskab liigitada lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi;
- ✓ suudab keskenduda tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ning jaotada oma tähelepanu;
- ✓ saab aru arvamustest; huvitub tähtedest;
- ✓ omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5aastane laps:

- ✓ korrigeerib oma käitumist täiskasvanu abiga, vältib oma emotsioone sobivalt;
- ✓ oskab tegutseda koos teistega;
- ✓ oskab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid;
- ✓ katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui ka reaalseid esemeid ja objekte;
- ✓ osaleb erinevat liiki mängudes ja loovtegevustes;
- ✓ oskab rääkida olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus ning fantaseerida;
- ✓ suudab keskenduda huvipakkuvale tegevusele kuni kakskümmend minutit;
- ✓ oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid;
- ✓ kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel lihtsamaid meeldejätmise viise (mälustrateegiaid).

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6aastane laps:

- ✓ suudab tegevusi kavandada, eesmärged seada ja tegevusi lõpule viia;
- ✓ oskab arutleda kõlbelistel teemadel;
- ✓ saab aru esemete omavahelistest suhetest ja omadustest asjalisest ja ruumilisest järjestusest;
- ✓ oskab kasutada oma teadmisi nii sarnastes kui ka uudsetes olukordades;
- ✓ suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutit;
- ✓ järgib ühistevõttes reegleid ja suudab neid selgitada.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- ✓ saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- ✓ mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuulust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- ✓ tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- ✓ kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- ✓ tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- ✓ suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- ✓ kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

10.3 Enesekohased oskused

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

10.3.1 Lapse eeldatavad arengutulemused

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 1,5-3aastane laps:

- ✓ osaliselt on kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus, oma mina;
- ✓ saab hakkama esmase eneseteenindamisega;
- ✓ oskab iseseisvalt süüa ja juua;
- ✓ oskab kasutada tualetti;
- ✓ oskab väljendada tugevaid emotsioone;
- ✓ oskab mõningates igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka ellu viia;
- ✓ täidab igapäevarutiini.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

- ✓ saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest;
- ✓ saab hakkama eneseteenindamisega, tal on kujunenud tualetiharjumused;
- ✓ väärtustab oma saavutusi;
- ✓ väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele;
- ✓ tahab olla iseseisev.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5aastane laps:

- ✓ on igapäevastes tegevustes iseseisev;
- ✓ oskab väljendada oma emotsioone ja räägib nendest;
- ✓ suudab osaliselt vastutada oma tegevuse eest;
- ✓ oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6aastane laps:

- ✓ oskab leida lahendusi probleemidele;
- ✓ oskab panna ennast iseseisvalt riidesse;
- ✓ oskab kasutada õigesti söögiriistu;
- ✓ teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- ✓ oskab püstitada eesmärke ja neid ellu viia.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- ✓ suudab oma emotsioone sobival viisil väljendada;
- ✓ kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- ✓ oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele, vastutab oma käitumise eest;
- ✓ tegutseb iseseisvalt, algatab mängu ja tegevusi;
- ✓ saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- ✓ oskab riietumisel siduda paelu;
- ✓ kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

11. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

11.1 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu ja lõimivad tegevused

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused esitatakse seitsmes valdkonnas (edaspidi *valdkond*):

- ✓ mina ja keskkond;
- ✓ keel ja kõne;
- ✓ matemaatika;
- ✓ kunst;
- ✓ muusika;
- ✓ liikumine
- ✓ eesti keel kui teine keel;

11.2 Valdkond *Mina ja keskkond*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- ✓ -mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult
- ✓ -omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas
- ✓ -väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone
- ✓ -väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult
- ✓ -väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi
- ✓ -märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu:

sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine

looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele

tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- ✓ valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust
- ✓ suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja

- igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid
- ✓ lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust
  - ✓ suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema
  - ✓ suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Lapse arengu eeldatavad tulemused 1,5-3aastaselt:

- ✓ teab oma ees- ja perekonnanime;
- ✓ teab oma pereliikmete nimesid;
- ✓ suudab jutustada sündmustest oma elus;
- ✓ tunneb lihtsamaid Eesti riiklikke sümboleid;
- ✓ jutustab oma igapäevaelust ja sündmustest;
- ✓ nimetab lihtsamaid ameteid
- ✓ tunneb ja eristab lihtsamaid emotsioone (kurbus, rõõm);
- ✓ tunneb lihtsamaid inimeste erinevusi ja sarnasusi (eri soost ja välimusega inimesed);
- ✓ jälgib lihtsamaid isikliku hügieeni nõudeid;
- ✓ teab loodushoiu põhimõtteid (prahti ei visata maha; loomade, lindude ja teiste elusolendite hoidmine);
- ✓ teab hädaabinumbrit;
- ✓ käitub tänaval arukalt, arvestades ohutust;
- ✓ oskab eristada aastaegadele kõige iseloomulikumaid tunnuseid.

Lapse arengu eeldatavad tulemused 3-4aastaselt:

Sotsiaalne keskkond

- ✓ ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime
- ✓ vastab õigesti küsimusele, kas ta on tüdruk või poiss
- ✓ ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea või näitab sõrmedel
- ✓ nimetab pereliikmeid: *ema, isa, õde, vend*
- ✓ teab õdede, vendade nimesid
- ✓ vastab küsimusele oma kodu ja pereliikmete kohta
- ✓ oskab nimetada oma rühma nime
- ✓ suudab leida oma koha rühmas: *kapp, voodi, käterätik jne*
- ✓ nimetab rühmas olevaid esemeid
- ✓ ütleb küsimise korral rühmakaaslaste ja õpetajate nimed
- ✓ nimetab pereliikmete koduseid toimetusi
- ✓ matkib lihtsamaid töövõtteid
- ✓ asetab töövahendeid kokkulepitud kohta
- ✓ osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale

tähtsatel päevadel: *ruumide kaunistamine, laulude laulmine; peoriiete kandmine jm*

- ✓ leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid
- ✓ räägib oma sünnipäevast: *kuidas tähistatakse*
- ✓ nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi
- ✓ teab mõistete *hea ja paha* tähendust
- ✓ meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab
- ✓ küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid
- ✓ oskab haiget saanud sõpra lohutada
- ✓ teab hammaste hooldamise vahendeid
- ✓ harjab hambaid täiskasvanu abiga
- ✓ nimetab toiduaineid
- ✓ osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele
- ✓ nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud: nuga, käärid

Tehiskeskkond

- ✓ tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused
- ✓ oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja -elektroonikat: *pliit, pesumasin, kell, külmkapp, televiisor, arvuti jm*
- ✓ oskab küsimise korral nimetada sõidukeid: *auto, rong, buss, lennuk, laev, tramm, trol*
- ✓ teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver)
- ✓ leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, prügikott, ämber)
- ✓ teab mõisteid sõidutee, kõnnitee
- ✓ teab helkuri kasutamise vajalikkust
- ✓ teab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, kollane, roheline)

Looduskeskkond

- ✓ tunneb rõõmu looduses(ões) viibimisest
- ✓ oskab osutamise korral minetada metsa, muru, lille, puud
- ✓ oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi
- ✓ oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu
- ✓ teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures(kodus)
- ✓ oskab nimetada tuttavaid putukaid(sipelgas, lepatriinu, mesilane)
- ✓ eristab tuntumaid puu-ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi
- ✓ oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli
- ✓ oskab küsimise korral iseloomustada ööd ja päeva
- ✓ oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusija tunnuseid
- ✓ oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi
- ✓ mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks
- ✓ teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta
- ✓ teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu

Lapse arengu eelatavad tulemused 4-5aastaselt:

Sotsiaalne keskkond

- ✓ Ütleb küsimisel oma kodukohta nime.
- ✓ Nimetab lasteaia töötajaid ja nende ülesandeid (n kokk teeb süüa).
- ✓ Teab oma lasteaia ja rühma nime.
- ✓ Loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid.
- ✓ Põhjustab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.
- ✓ Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (n tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).
- ✓ Selgitab, miks enne sööki ja pärast WC-s käimist peab pesema käsi.
- ✓ Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).
- ✓ Oskab nimetada toiduainete rühmad (teraviljatooted, puu- ja köögiviljad, piimatooted, liha-kala-muna, toidurasvad).
- ✓ Selgitab küsimisel, milleks on vajalikud silmad, kõrvad, nina.
- ✓ Nimetab oma emotsioone (rõõm, kurbus).
- ✓ Kirjeldab, millised reeglid kehtivad tema kodus.
- ✓ Teab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.
- ✓ Selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna.
- ✓ Järgib süües iseseisvalt lauakombeid.
- ✓ Nimetab küsimisel sõbra positiivseid omadusi.
- ✓ Abistab vajadusel nõrgemat.
- ✓ Selgitab eluliste olukordade põhjal, mis on õige või vale.
- ✓ Nimetab küsimisel, mis keelt (keeli) räägivad muukeelsed lapsed rühmas.
- ✓ Näitab oma käitumisega, et hoolimata erinevustest (sh puudega inimesed) tuleb kõikidesse inimestesse sõbralikult suhtuda (n kaasab teisi oma mängu, jagab mänguasju, pakub maiustust).
- ✓ Räägib oma vanavanematest.
- ✓ Selgitab, millal lipud heisatakse ja hümnid lauldakse.
- ✓ Põhjustab, miks riietatakse mardi- ja kadrisandiks.

Tehiskeskkond

- ✓ Kirjeldab puhast vett.
- ✓ Nimetab esemeid, mille kasutamiseks on vajalik õhk (n jalgratta- ja autokumm, ujumisirõngas).
- ✓ Kirjeldab lähiümbruse maavarade erinevusi (n savi, liiv, muld).
- ✓ Kirjeldab oma kodu.
- ✓ Oskab selgitada, kuidas ületada sõiduteed reguleeritud ja reguleerimata ülekäigurajal.
- ✓ Ületab iseseisvalt ohutult sõidutee.
- ✓ Põhjustab, miks rattaga, rulaga, rulluisudega sõites peab kandma kiivrit.
- ✓ Teab, et autos sõites (sh tagaistmel) tuleb kinnitada turvavöö.

Looduskeskkond

- ✓ Kirjeldab metsa ja niidu erinevusi.

- ✓ Nimetab erinevaid vaadeldavaid köögivilju (n punapeet, kaalikas, kõrvits, sibul) ja teab, kuidas neid kasutatakse.
- ✓ Nimetab 1-2 lehtpuud (n kask, vaher) ja 1-2 okaspuud (kuusk, mänd).
- ✓ Nimetab mõne söögiseene (n kukeseen, pilvik, kärbseseen).
- ✓ Nimetab lilleosi.
- ✓ Selgitab, miks loomad karva vahetavad.
- ✓ Nimetab tuntumaid linde (n varblane, tihane, tuvi), 3-4 putukat (n liblikas, kärbes, mesilane, kiil).
- ✓ Kirjeldab kaladele iseloomulikke tunnuseid (n uimed, soomused, saba).
- ✓ Kirjeldab soojuse ja valguse vajalikkust inimeste, taimede ja loomade kasvamiseks.
- ✓ Nimetab 2-3 looma, kes jäävad talveunne.
- ✓ Iseloomustab ilmastikunähtusi (n lumi ja jää on külmad, päike paistab soojalt), erinevaid aastaaegu 1-2 tunnusega.
- ✓ Põhjendab, miks loomade ja lindude elutingimused talvel raskemad on.
- ✓ Kirjeldab, kuidas jõuab prügi prügimäele.
- ✓ Selgitab, et varem puudusid inimestel esemed, mida praegu peetakse väga vajalikeks (n mobiiltelefon).

Lapse arengu eelattavad tulemused 5-6aastaselt:

Sotsiaalne keskkond

- ✓ oskab öelda oma nime, vanuse ja soo
- ✓ kirjeldab oma perekonda
- ✓ kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja
- ✓ nimetab kodu asukoha: linnas(tänav, linn), maal(talukoha nimi)
- ✓ kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustused nende hulgas
- ✓ nimetab oma lasteaia nime
- ✓ oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu
- ✓ teab nimetada lasteaia töötajaid ja nende tegevusi
- ✓ teab oma, võõra ja ühise tähendust
- ✓ oskab nimetada vanemate ametid
- ✓ kirjeldab üldtuntuid elukutseid oma kodukohas
- ✓ loetleb tuntumate ametite juurde kuulvaid töövahendeid
- ✓ põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust
- ✓ teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid
- ✓ oskab nimetada sündmusi mille puhul heisatakse riigilipp
- ✓ oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas
- ✓ kirjeldab tähtpäevi peres
- ✓ oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid(vastlad, mari-ja kadripäev)ja nendega seotud tegevusi
- ✓ teab mõistete õige ja vale tähendust
- ✓ teab üldtuntud viisakusreegleid
- ✓ tunneb ja järgib lauakombeid

- ✓ nimetab küsimise korral sõbra positiivsed omadused
- ✓ oskab sõpru lohutada ja abistada
- ✓ oskab andeks anda ja leppida
- ✓ märkab kaaslast ja oskab teistega arvestada
- ✓ oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt
- ✓ oskab kirjeldada inimeste erinevusi(keeleline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid(prillid, ratastool jm)
- ✓ nimetab tervist hoidvaid tegevusi
- ✓ peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel
- ✓ nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi
- ✓ nimetab toiduaineid mida tuleb süüa iga päev
- ✓ oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust
- ✓ nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud
- ✓ nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud
- ✓ selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole
- ✓ selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna

Tehiskeskkond

- ✓ kirjeldab kodumaja omapära
- ✓ oskab nimetada erinevaid ruume lasteaia ning teab nende otstarvet
- ✓ oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid
- ✓ kirjeldab kodumasinaid ja elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte
- ✓ kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet
- ✓ kirjeldab kuidas tema kodus prügi sortitakse
- ✓ teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust
- ✓ teab, kuidas sõiduteed ületada
- ✓ oskab ületada tänavat jalgrattaga(jalgratas käekõrval)
- ✓ teab liiklusmärkide tähendusi
- ✓ teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust
- ✓ oskab ühissõidukis käituda
- ✓ teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis
- ✓ oskab kirjeldada liiklemisohtusi erinevates ilmastikuoludes
- ✓ oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kantakse

Looduskeskkond

- ✓ oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (*meri, jõgi, järv*)
- ✓ oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas
- ✓ oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldab nende välimust ja öelda, kus nad elavad
- ✓ teab putukate elupaiku: mesilane ja mesitaru, sipelgas ja sipelgapesa
- ✓ oskab nimetada ja kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu-ja köögivilju
- ✓ eristab ning nimetab päeva ja ööd(*päeva ja öö vaheldumise iseloomustamine ning seostamine taimede ja loomade tegevustega*)
- ✓ oskab nimetada kõiki aasta aegu ja neid nimetada

- ✓ nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid
- ✓ teab õhu vajalikkust ja kasutamist
- ✓ mõistab, et joogivett on vaja kokkuhoida (*habapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi*)
- ✓ mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (*kustutab taas lahkudes tuled*)
- ✓ teab, et inimene saab talvel loomiaidata
- ✓ mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi
- ✓ oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm
- ✓ teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks, vett, valgust ja õhku
- ✓ oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimesele

Lapse arengu eeldatavad tulemused 6-7aastaselt:

Sotsiaalne keskkond

- ✓ oskab end tutvustada
- ✓ teab oma kohustusi ja õigusi
- ✓ kirjeldab enda omadusi ja huve
- ✓ teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi
- ✓ mõistab, et pered võivad olla erinevad
- ✓ jutustab oma vanematest
- ✓ oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta
- ✓ teab kodust aadressi ja telefoni
- ✓ teab lasteaia aadressi
- ✓ nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust
- ✓ kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone
- ✓ teab kooli, kui õppimise kohta
- ✓ oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb
- ✓ oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid
- ✓ teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust
- ✓ mõistab töö ja vastutuse tähtsust
- ✓ soovib osaleda jõukohastes kodutöodes
- ✓ selgitab raha otstarvet
- ✓ nimetab Eesti riigi sümboleid
- ✓ teab koduvalla/linna sümboleid
- ✓ oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta
- ✓ teab Eesti Vabariigi presidendi nime
- ✓ oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone
- ✓ suhtleb teisest rahvusest lastega
- ✓ teab ja nimetab Eesti lähinaabreid
- ✓ teab eesti rahva traditsioone ja kombeid
- ✓ teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev)
- ✓ oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus
- ✓ oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seonduvaid traditsioone

- ✓ teab mõistete ausus ja autu tähendust ning oskab vastavalt käituda
- ✓ oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades
- ✓ mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest
- ✓ oskab luua ja hoida sõprussuhet, teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla
- ✓ Kirjeldab tundeid mis tekkivad tülitsedes ja leppides
- ✓ oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid
- ✓ oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda
- ✓ oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi
- ✓ teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid
- ✓ pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires
- ✓ kirjeldab mida tähendab tema jaoks terve olemine
- ✓ kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist
- ✓ teab, mis on haigus
- ✓ teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist
- ✓ selgitab, miks tekitab hamba kaaries(*hambaaugud*)
- ✓ järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus
- ✓ oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve
- ✓ selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena
- ✓ teab tüdruku ja poisi erinevusi
- ✓ teab ja tunneb ümbritsevaid ohte(*olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud*)
- ✓ teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades
- ✓ nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada
- ✓ teab ja kirjeldab kuidas tegutseda ohuolukorras(*vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvusta või raske vigastuse saanud kaaslane*)
- ✓ selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas

Tehiskeskond

- ✓ oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet
- ✓ oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale(*puit, kivi jm*)
- ✓ oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust(*kauplus, juuksur, polikliinik, pank, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus jm.*)
- ✓ teab nimetada kodukoha olulisi ehitisi(*mõis, kirik, veski jm.*)
- ✓ kirjeldab kodumasinaid ja- elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte(*kirjeldused on täpsemad, võivad lisanduda põllutöömashinad*)
- ✓ oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid(*kraanaauto, prügiauto, teerull jm*)
- ✓ teab, miks on vaja prügisortida(*paber, plast, patareid*)

- ✓ oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi
- ✓ mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust(*tarbetud ostud, raiskamine*)
- ✓ oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda
- ✓ teab, kuidas ületada ristmikku
- ✓ teab liiklemise erinevusi linnas ja maal
- ✓ oskab kasutada hädaabinumbrit 112
- ✓ teab kuidas käituda ühissõidukist väljudes
- ✓ teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid(*kiiver, põlve- ja küünarnukikaitsmed, ohutud paigad*);
- ✓ teab, kuhu kinnitada helkurriba

Looduskeskkond

- ✓ oskab kirjeldada kodukoha loodust, nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi, putukaid
- ✓ oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel
- ✓ nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja -viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust;
- ✓ teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel(*rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine*)
- ✓ oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku;
- ✓ oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (*marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker, puud: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jm*)
- ✓ kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring
- ✓ seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada;
- ✓ oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast(*seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suustaminejne*)
- ✓ oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast(*ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse jm*)
- ✓ selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega
- ✓ suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt
- ✓ kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema kodukoha loodusele
- ✓ teab kuidas loomi talvel aidata, ja oskab seda teha
- ✓ teab, kuidas viga saanud või inimese hüljatud looma aidata
- ✓ teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi(*pudelid, paber, olmeprügi*)
- ✓ soovib osaleda looduse korrastamises
- ✓ selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- ✓ tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms
- ✓ kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone
- ✓ nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid
- ✓ nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone
- ✓ mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused
- ✓ oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku
- ✓ julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik
- ✓ kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist
- ✓ järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist
- ✓ suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt
- ✓ kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi
- ✓ kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring
- ✓ selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad
- ✓ selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest
- ✓ mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale
- ✓ kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm
- ✓ teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita

11.3 Valdkond *Keel ja kõne*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- ✓ tuleb toime igapäevases suhtlemises
- ✓ kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust
- ✓ tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna *Keel ja kõne* sisu:

- ✓ keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika
- ✓ suhtlemine, jutustamine ja kuulamine
- ✓ lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- ✓ lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel
- ✓ peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos

täiskasvanuga

- ✓ suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist
- ✓ õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult
- ✓ mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

Lapse arengu eeldatavad tulemused 2aastaselt:

Suhtlemine

- ✓ suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal
- ✓ eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut
- ✓ kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega
- ✓ vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälightsuse või 1-2sõnalise ütlusega

Grammatika

- ✓ kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2sõnalisi lauseid (nt Miku õue p.o Mikk tahab õue minna)
- ✓ kasutab üksikuid käände- ja pöördevorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. pööre)
- ✓ kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis
- ✓ väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht (emme siia), omadus (auto katki), subjekti- objekti suhe (issi anna pall)

Sõnavara

- ✓ kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis
- ✓ kasutab nimi- ja tegusõnu (nt näu p.o kiisu, anna, opa, p.o võta sülle), ase- ja määrsõnu (nt siia, seal, nii)
- ✓ mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras

Hääldamine

- ✓ hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna
- ✓ hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt a, e, i, o, u, p, m, t, l

Kirjalik kõne

- ✓ vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid,
- ✓ täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta

Lapse arengu eeldatavad tulemused 2-3aastaselt:

Suhtlemine

- ✓ osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga
- ✓ kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimus, palve jm)
- ✓ kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust 1-2 lausungiga
- ✓ mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega
- ✓ loeb peast või kordab järele 1-2realist luuletust

Grammatika

- ✓ mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5sõnalisi lihtlauseid
- ✓ kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme
- ✓ kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt Joonista! Istu!)
- ✓ kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt sõidab, laulavad)
- ✓ kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da-tegevusnime (nt hakkame mängima, ei taha mängida)

Sõnavara

- ✓ kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi
- ✓ kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud
- ✓ kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu
- ✓ kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt lapsed, riided)
- ✓ kasutab tagasõnu (all, peal, sees, ees, taga)

Hääldamine

- ✓ kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris
- ✓ hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü)

Kirjalik kõne

- ✓ vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte
- ✓ kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste
- ✓ eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tass- kass, pall- sall, tuba- tupp), osutades pildile või objektile

Lapse arengu eeldatavad tulemused 3-4aastaselt:

Suhtlemine

- ✓ algatab ise aktiivselt suhtlust
- ✓ suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses
- ✓ küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta
- ✓ kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga

- ✓ räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest
- ✓ jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi

Grammatika

- ✓ kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid
- ✓ kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidesõna ja, aga)
- ✓ kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt sõitis, laulsid).

Sõnavara

- ✓ mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liignimetusi (nt kuusk, kask-puud; tuvi, kajakas-linnud)
- ✓ kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, rool)
- ✓ kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (tuttmüts, kelgumägi) ja tuletisi (täpiline, laulja)

Hääldamine

- ✓ kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuri
- ✓ hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt -nt, -lt, -mp jne)

Kirjalik kõne

- ✓ tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas
- ✓ tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti
- ✓ matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga

Lapse arengu eeldatavad tulemused 4-5aastaselt:

Suhtlemine

- ✓ algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas Teha?)
- ✓ kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust
- ✓ kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid
- ✓ kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust
- ✓ annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega
- ✓ jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval)
- ✓ loeb peast kuni 4realisi liisusalme/luuletusi
- ✓ mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega

Grammatika

- ✓ kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid

- ✓ kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidesõna ja, aga)
- ✓ kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt sõitis, laulsid)

Sõnavara

- ✓ kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt lühike- pikk, must- puhas)
- ✓ kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav)
- ✓ kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu hommik, päev, õhtu, öö
- ✓ moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja- tikumaja, nuga õuna koorimiseks- õunanuga)

Hääldamine

- ✓ hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid
- ✓ hääldab õigesti 3-4silbilisi tuttava tähendusega sõnu
- ✓ hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2silbilistes tuttava tähendusega sõnades
- ✓ hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt taburet, banaan, diivan)

Kirjalik kõne

- ✓ tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites)
- ✓ kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul)
- ✓ kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime)

Lapse arengu eeldatavad tulemused 5-6aastaselt:

Suhtlemine

- ✓ räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt Kus ja kellega ta elab? Kas tal on lapsi?)
- ✓ kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist
- ✓ püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutustega
- ✓ annab edasi kuulnud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil
- ✓ jutustab pildi või kogemuste põhjal seotud lausungitega
- ✓ jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja
- ✓ suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid

Grammatika

- ✓ kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini)
- ✓ märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt lugeb p.o loeb; mõmmi maga p.o mõmmi magab; lillene p.o lilleline; seen kasvab all kuuse p.o seen kasvab kuuse all) ning osutab neile
- ✓ kasutab kõnes enamasti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti)

Sõnavara

- ✓ kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu eile, täna, homme
- ✓ kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt jookseb, lippab, sibab)
- ✓ mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline)
- ✓ kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt veereb-veeretab; sõidab- sõidutab)
- ✓ nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt lilled: tulp, roos)

Hääldamine

- ✓ kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu

Kirjalik kõne

- ✓ häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid kasutades) 1-2silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu
- ✓ määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas
- ✓ kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt koll- kolli (IIIv); koli- kolli (IIv); koli- kooli (IIIv); koli- kooli (IIv))
- ✓ loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid)

Lapse eeldatavad tulemused 6-7aastaselt:

Suhtlemine

- ✓ kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluseesmärkidest
- ✓ valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/või suhtluskorrast (kodu, vööras koht)
- ✓ mõistab kaudseid ütlisi (nt Ruumis ona aken lahti. Otene ütlus: Pane aken kinni! Kaudne ütlus: Mul on jahe)
- ✓ jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid
- ✓ tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info
- ✓ räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikõnes tuttavaid tegevusi)
- ✓ laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust)
- ✓ jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti

Grammatika

- ✓ kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne: arstina)
- ✓ kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäändes ajasuhete väljendamiseks: hommikust õhtuni)
- ✓ kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt palju linde, konni, autosid)

- ✓ kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (poeb- pugema; siga- sead)
- ✓ kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust(..., sest...), tingimust (kui...,siis), eesmärki (... ,et...)

Sõnavara

- ✓ selgitab kuuldut kujundlike väljendite (tuul ulub, kevad koputab aknale)tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid
- ✓ kasutab kõnes mõningaid abstraktse (s.o mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt tundeid, vaimset tegevust tähistavaid sõnu mõtlen, arvan, julge, lahke)
- ✓ kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu
- ✓ liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu
- ✓ kasutab õigesti aja-ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast)
- ✓ mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad)

Hääldamine

- ✓ kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu
- ✓ hääldab õigesti võõrhäälikuid (f) tuttavates sõnades (nt fanta)

Kirjalik kõne

- ✓ nimetab ja kirjutab enamikku tähti
- ✓ veerib 1-2silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja eksib sageli
- ✓ häälib õigesti 1-2silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu
- ✓ kirjutades märgib õigesti 1-2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt lähen kooli)
- ✓ eristab häälikuühenditeta sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut
- ✓ jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid
- ✓ muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll- kool; linna (IIIv- lina; tibu- tippu)
- ✓ tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- ✓ tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga
- ✓ saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida
- ✓ suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda
- ✓ jutustab pildi, kuuldu teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid
- ✓ kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid
- ✓ kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses

- ✓ valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada
- ✓ hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid
- ✓ tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirja pildis ära mõned sõnad
- ✓ kirjutab joonistähedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega
- ✓ teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

11.4 Valdkond *Matemaatika*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- ✓ rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki
- ✓ järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal
- ✓ tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi
- ✓ mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas
- ✓ mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid
- ✓ tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid
- ✓ näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Valdkonna *Matemaatika* sisu:

- ✓ hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine
- ✓ suurused ja mõõtmine
- ✓ geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- ✓ suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada
- ✓ harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks
- ✓ seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut
- ✓ suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm)
- ✓ toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Lapse arengu eeldatavad tulemused 1,5-3aastaselt:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

- ✓ rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms) järgi hulgaks
- ✓ leiab erinevate esemete hulgast palju ja üksteisest
- ✓ loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele mitu on?

Suurused ja mõõtmine

- ✓ näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur-väike)
- ✓ 2-3aastased geomeetrilised kujundid
- ✓ leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel
- ✓ kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ringi ja ruutu

Orienteerumine ajas

- ✓ vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus
- ✓ 2-3aastased orienteerumine ruumis
- ✓ orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees-taga

Lapse arengu eeldatavad tulemused 3-4aastaselt:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

- ✓ otsusta, kas nimetatud ese kuulub(ei kuulu) moodustatud hulka
- ✓ paaride moodustamisega (üksühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades *sama palju, ühepalju* ehk *võrdselt*
- ✓ loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni

Suurused ja mõõtmine

- ✓ võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse(*suurem-väiksem*), pikkuse(*pikem-lühem*), laiuse(*laiem-kitsem*) järgi ning kasutab mõisteid

Geomeetrilised kujundid

- ✓ eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt

Orienteerumine ajas

- ✓ leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses vm)
- ✓ eristab *hommikut* ja *õhtut* (kirjeldab tegevusi)

Orienteerumine ruumis

- ✓ määrab teiste laste ja esemete asukoha enda suhtes: *ülal – all, ees – taga (minu ees, minu taga jne)*

Lapse arengu eeldatavad tulemused 4-5aastaselt:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

- ✓ rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud)
- ✓ võrdleb esemete hulki paardesse seades ning otsustab, mida on *rohkem kui, vähem kui*
- ✓ tutvub arvudega 10ni

Suurused ja mõõtmine

- ✓ järjestab esemeid kõrguse järgi (*kõrgem – madalam*)
- ✓ järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi

Geomeetrilised kujundid

- ✓ näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast

Orienteerumine ajas

- ✓ teab ööpäeva osi *hommik – päev – õhtu – öö*; kirjeldab tegevusi ja sündmusi *eile – täna – homme*

Orienteerumine ruumis

- ✓ määrab enda asukoha teiste laste ja asjade suhtes (*seisan Alo taga; olen tahvli ees*)
- ✓ määrab vasakut ja paremat poolt

Lapse arengu eeldatavad tulemused 5-6aastaselt:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

- ✓ loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni
- ✓ oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu
- ✓ tunneb numbrimärke
- ✓ võrdleb arve (*on suurem kui, on väiksem kui*)
- ✓ paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab
- ✓ võtab ühest hulgast esemed ära ja lahutab

Suurused ja mõõtmine

- ✓ järjestab kuni 5 eset suurustunnuste järgi
- ✓ leiab vaadeldavast objektist silma järgi *suurema -väiksema -sama suure* ning kontrollib objekte kõrvutades
- ✓ hindab kaugust silma järgi
- ✓ mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahenditega
- ✓ järjestab raskuse ja paksuse järgi

Geomeetrilised kujundid

- ✓ koostab mustreid, laob pilte kujunditest
- ✓ rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi

Orienteerumine ajas

- ✓ kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi
- ✓ eristab mõisteid *kiiresti – aeglaselt, varsti, hiljem, kohe*

Orienteerumine ruumis

- ✓ määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: *all – peal, kohal, keskel, äärel, vasakul – paremal*
- ✓ orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi

Lapse arengu eeldatavad tulemused 6-7aastaselt:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

- ✓ mõtestab arvude rida 12ni
- ✓ liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =)
- ✓ oskab koostada matemaatilisi jutukesti kahe etteantud hulga järgi

Suurused ja mõõtmine

- ✓ teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m, ja km; massimõõtu kg ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid kroon ja sent ning kasutab neid mängutegevustes
- ✓ mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga

Geomeetrilised kujundid

- ✓ eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk)

Orienteerumine ajas

- ✓ teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja -päeva
- ✓ määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava
- ✓ kasutab kõnes õigesti sõnu *enne, praegu, hiljem – varem, noorem- vanem*

Orienteerumine ruumis

- ✓ orienteerub tasapinnal (paberil)

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- ✓ määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi
- ✓ võrdleb hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt
- ✓ teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada
- ✓ liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, -, =
- ✓ koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti
- ✓ järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm)
- ✓ rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi
- ✓ kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil
- ✓ oskab öelda kellaega täistundides
- ✓ nimetab nädalapäevi, kuid, aastaagu, teab oma sünnikuud ja -päeva
- ✓ mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nöörvms)
- ✓ eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (kroon, sent, meeter, liiter,

- kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse
- ✓ leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.

11.5 Valdkond *Kunst*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- ✓ tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest
- ✓ kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma
- ✓ vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid
- ✓ kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja –võtteid
- ✓ kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt
- ✓ vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna *Kunst* sisu:

- ✓ kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul
- ✓ kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine
- ✓ tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine
- ✓ kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- ✓ antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist
- ✓ suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid
- ✓ kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne
- ✓ arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida
- ✓ julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus
- ✓ viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale
- ✓ suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödese tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Lapse arengu eeldatavad tulemused 1,5-3aastaselt:

Kujutamine ja väljendamine

- ✓ tunneb rõõmu kunstitegevuses olemisest
- ✓ leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid
- ✓ leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja rohelise värvi

Kujundamine

- ✓ kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut, palli, sokki, plastiliinist plaati, kivi jne)

Voolimine

- ✓ õpetajat jälendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale
- ✓ teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid

Joonistamine

- ✓ tekitab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriitide, pehmete pliiatsitega jne) erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni), püüdes paberi piirides

Maalimine

- ✓ tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu
- ✓ trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega
- ✓ vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga

Meisterdamine

- ✓ kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke
- ✓ katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

- ✓ vaatab pilte, näidistöid ja raamatuillustatsioone ning vastab küsimustele
- ✓ näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest

Lapse arengu eeldatavad tulemused 3-4aastaselt:

Maalimine ja joonistamine

- ✓ Tunneb põhivärve, lisaks rohelist, oranži, roosat, lillat, musta, pruuni, valget.
- ✓ Nimetab tumedamaid ja heledamaid värvitoone.
- ✓ Suunamisel võtab pintsile vajaliku koguse värvi ja loputab pintsli peale kasutamist.
- ✓ Kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta.
- ✓ Kasutab pintsli erinevaid osi (otsa, külge) ja teab kuidas tekitada erinevaid pintslijäljendeid
- ✓ Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva ja juhendamisel kasutab kattevärvet kogu pinna ulatusel.

- ✓ Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe, sealhulgas ka kaarjaid jooni sooviga jäljendada konkreetseid esemeid.
- ✓ Ümarvormi maalib värvilaigu pintsliga suurendamise teel. Suudab kujutada loodusele sarnaselt esemeid, loodusnähtusi, asju, inimest.
- ✓ Õpib edasi andma tüdruku ja poisi erinevusi välimuse ja riietuse kaudu.
- ✓ Oskab pintsli- ja templitrukki ning nende abil mustreid koostada, jälgides kujundi ääri, nurki, keskkoha.
- ✓ Ühendab üksikkujundeid süžeeliseks tervikuks.

Voolimine

- ✓ Oskab voolimismaterjali rullida ja veeretada käte vahel.
- ✓ Vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks, pigistab ja venitab voolimismaterjali sellele teise kuju andmise eesmärgil.
- ✓ Oskab kerast ja silindrist õõnesvormi teha, silindrilist vormi teisendada kooniliseks.
- ✓ Oskab õõnesvormide servi siluda ja tasandada sõrmedega.
- ✓ Oskab põhivormidest detaile välja pigistada (kõrvad, nina, saba, okkad).
- ✓ Moodustab väikestest voolitud vormidest terviku üksteise peale, sisse jne ladudes.
- ✓ Oskab erinevaid vorme liita kokkuvajutamise teel ja ühenduskohti siluda.
- ✓ Voolib esemete rühmi ja samalaadseid suuruselt erinevaid kujundeid.
- ✓ Juhendamisel kasutab voolimispulka savi vms voolimismaterjali tükeldamiseks.

Kleepimine, meisterdamine

- ✓ Oskab liimiga katta talle ette näidatud pinna ja juhendamisel asetab sinna soovitud kujundi.
- ✓ Suudab ise paberist kujundeid liimiga katta ning juhendamisel tööl vastavasse kohta liimida.
- ✓ Laps oskab kääridega lõigata ribasid, ribast nelinurkseid kujundeid ja lihtsamaid kujundeid mööda etteantud joont.
- ✓ Laps oskab ruudukujulist paberit teisendada ringiks ja ristkülikukujulist ovaaliks nurkade lõikamise teel ning kolmnurgaks ruudu poolitamise teel.
- ✓ Laob 3-4 tuttavast geomeetrisest kujundist esemeid, loomi.
- ✓ Laps oskab koostada värvi- ja vormirütmilist mustrit.
- ✓ Voldib paberi pooleks.
- ✓ Laps oskab kortsutada erineva paksusega paberit ja rebida tükikesi.
- ✓ Ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale (looduslik materjal ja paber jne).
- ✓ Täiskasvanu juhendamisel meisterdab looduslikust materjalist ja majapidamises järelejäänud pisiesemetest objekte (n päkapikk-käbile müts, nina; jäneplasttopsile kõrvad jne) kasutades lihtsaid ühendusvõtteid (nt plastiliiniga liitmine, tikkude või kõrte torkamine pehmesse materjali jne).

Kujundamine ja väljendamine

- ✓ Valib tööks meeldivad toonid ja värvid ning põhjendab oma valikut elementaarsel moel.
- ✓ Kirjeldab ja kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi.
- ✓ Kaunistab tasapinnalisi esemeid valmis kujunditega neid sinna spontaanselt paigutades.
- ✓ Suunamisel ja tähelepanu juhtimisel lisab valmivale esemele iseloomulikke detaile.
- ✓ Kaunistab valmistatud voolingu, kasutades voolimispulka või lisades suuremale vormile väikseid ümaraid või piklikke vorme.
- ✓ Koostab mängudes ja vabas tegevuses lihtsaid mustreid.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

- ✓ Suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu.
- ✓ Põhjendab, miks töö, pilt meeldib.
- ✓ Vastab küsimustele ja selgitab, miks kujutab esemeid, nähtusi just sellisel viisil.

Lapse arengu eeldatavad tulemused 4-5aastaselt:

Kujutamine ja väljendamine

- ✓ kujutab naturist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks
- ✓ jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest
- ✓ kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuval
- ✓ valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid
- ✓ võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat

Kujundamine

- ✓ koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme ääri kaunistamiseks (tass, taskurätt jne)
- ✓ kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse ja meeleoluga sobivate motiividega
- ✓ valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil selle omavalitud kohale esemel (kruusil, taldrikul, pluusil jne)

Voolimine

- ✓ õõnestab ümarvorme süvendit pöidlaga vajutades
- ✓ muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades
- ✓ nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid
- ✓ ühendab voolitud detaile omavahel

Joonistamine

- ✓ jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks
- ✓ joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tihedust
- ✓ kasutab joonistusvahendeid liigse surveta

Maalimine

- ✓ võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu
- ✓ teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja -tõmmetega
- ✓ ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt

Meisterdamine

- ✓ rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest
- ✓ lükib paelale, traadile vms auguga esemeid
- ✓ valib meelepärased meisterdamisvahendid (looduslikku ja tehismaterjali, paberit jms) ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

- ✓ vaatleb omal algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust
- ✓ jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud, ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud
- ✓ suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse

Lapse arengu eeldatavad tulemused 5-6aastaselt:

Maalimine ja joonistamine

- ✓ Joonistamisel jätab vahendiga jäljendi joonistusvahendit ja paberit rikkumata.
- ✓ Värvib enamasti kontuuri ületamata.
- ✓ Meeldetuletamisel kasutab pinna katmiseks kallutatud pliiatsit (pliiatsi külgi).
- ✓ Eemaldab ja paneb tagasi viltpliiatsi otsiku.
- ✓ Peseb ja kuivatab pintsli enne järgmise värvi kasutamist.
- ✓ Kasutab tööks vajadusel kahte erineva jämedusega pintslit.
- ✓ Pintsliga liigub paberil vabalt, ei liigu pikalt edasi – tagasi ühes kohas.
- ✓ Kasutab varemõpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel.
- ✓ Paigutab esemed jm. kujutataval töö suurusuhetest lähtuvalt.
- ✓ Kujutab juhendamisel inimest liikumises, muutes jäsemete asendit. Juhendamisel heletumestab värve ja segab omavahel põhivärve.
- ✓ Meeldetuletusel annab värvidega edasi meeolelu, aastaegadele iseloomulikke tunnuseid. Väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne. joontega emotsiooni ja meeolelu ning täidab pinda.
- ✓ Suunamisel oskab valida kujutatavast lähtuvalt tööle sobivat tausta.

Voolimine

- ✓ Nimetab erinevaid voolimismaterjale ja nende omadusi.
- ✓ Oskab voolida erineva suurusega ümarvorme ning neid õõnesvormideks muuta.
- ✓ Kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel, iseseisvalt mustri tegemisel.
- ✓ Ümarvorme ning ümar- ja piklikke vorme ühendades voolib iseseisvalt erinevaid esemeid.
- ✓ Juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühenduskohad, niisutab vajadusel voolitava eseme pinda. Voolib ka ühest savitükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi.

Kleepimine, meisterdamine

- ✓ Lõikab kääridega lihtsaid kumerate piirjoontega kujundeid.
- ✓ Lõikab kääridega peale paberi ka muid materjale (joogikõrred, papp, riie).
- ✓ Oskab iseseisvalt paberist geomeetrilisi kujundeid lõigata.
- ✓ Rebib lihtsamaid kujundeid. Kujundab pilte kleepides alusele iseseisvalt rebitud, lõigatud, kortsutatud, rullitud või volditud paberitükke.
- ✓ Märkab ja jätkab mustri rütmi.
- ✓ Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa, tehes lihtsaid objekte (paat, lennuk, müts).
- ✓ Punub sirgetest ribadest lihtsa pinna.
- ✓ Märkab looduslike materjalide sarnasust muude esemete või olenditega ning kasutab seda meisterdamise juures ära (oksast loom, kivist putukas jne).
- ✓ Valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada.
- ✓ Laps õpib täiskasvanu juhendamisel kasutama naasklit, nuga, haamrit.
- ✓ Punub kolmeharulist palmikut.
- ✓ Meeldetuletamisel kasutab materjale säästlikult ja otstarbekalt.

Kujundamine, disainimine

- ✓ Pakub omapoolseid lahendusi töö mitmekesistamiseks.
- ✓ Küsib vajadusel nõu ja arutleb tehnilise teostuse ning värvi- ja vormilahenduste üle.
- ✓ Tausta värvimisel annab edasi pildi meeleolu, iseloomu, kasutades juhendamisel ja meeldetuletamisel seni omandatud tehnilisi võtteid.
- ✓ Esemete kaunistamisel ja nende iseloomu edasiandmisel kasutab õpitud oskusi (n triibud, jooned, täpid). Kujundab lihtsa mustri väikestest detailidest.
- ✓ Märkab mustri rütmi ja suudab jätkata mustri moodustamist.
- ✓ Kasutab esemete kujundamisel lihtsaid trükke, jäljendite vajutamist, ruumiliste esemete puhul väikevormide liitmist, väljapigistamist, muljumist jne.
- ✓ Segab ja hele-tumestab värve.
- ✓ Kasutab looduslikku materjali koos tehislukuga.
- ✓ Kirjeldab ja kasutab lihtsamaid eesti rahvusmotive – triibud, lillornament.
- ✓ Kasutab sümboleid esemete iseloomulike tunnuste väljatoomiseks.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

- ✓ Annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust.
- ✓ Põhjendab küsimustega suunamisel tehniliste lahenduste, vormi- ja värvilahenduste kasutamist.
- ✓ Vaatleb huviga omaalgatuslikult raamatuillustratsioone, kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab oma arvamust.
- ✓ Eelistab konkreetseid raamatuid kujundusest lähtuvalt.

Lapse arengu eeldatavad tulemused 6-7aastaselt:

Kujutamine ja väljendamine

- ✓ kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks
- ✓ püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades
- ✓ jutustab temaatilistes töodes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja- kohast
- ✓ rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga
- ✓ tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne)

Kujundamine

- ✓ märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata
- ✓ kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset
- ✓ selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib
- ✓ aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi

Voolimine

- ✓ kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära
- ✓ valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid
- ✓ niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks

Joonistamine

- ✓ kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt
- ✓ värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda
- ✓ sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni

Maalimine

- ✓ segab värve uute toonide saamiseks
- ✓ kasutab töös eri jämedusega pintsleid
- ✓ väldib värvide määrdumist
- ✓ kasutab töös pintslit erinevalt (pintslit otsa ja külge)

Meisterdamine

- ✓ kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne
- ✓ valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtted
- ✓ valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

- ✓ märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu
- ✓ fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast
- ✓ kasutab raamatuillustatsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- ✓ leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil
- ✓ väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid
- ✓ kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid
- ✓ kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu
- ✓ keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö
- ✓ loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest
- ✓ koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks
- ✓ kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

11.6 Valdkond *Muusika*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- ✓ tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest
- ✓ suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale
- ✓ suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu
- ✓ suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi

Valdkonna *Muusika* sisu:

- ✓ laulmine
- ✓ muusika kuulamine
- ✓ muusikalis-rütmiline liikumine
- ✓ pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- ✓ on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus
- ✓ kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-

sotsiaalsed aktiivsust ning väärtushinnanguid

- ✓ arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele
- ✓ kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu Keel ja kõne, Kunst jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul
- ✓ seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikum
- ✓
- ✓ ine, mängud ja tantsud
- ✓ muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

Lapse arengu eeldatavad tulemused 1,5-3aastaselt:

Laulmine

- ✓ huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa nt üksikuid silpe, sõnu, laululõike)
- ✓ osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa)

Muusikalisrütmiline liikumine

- ✓ liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega)

Muusika kuulamine

- ✓ reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vmt)

Pillimäng

- ✓ mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal

Lapse arengu eeldatavad tulemused 3-4aastaselt:

Laulmine

- ✓ laulab rühmaga samas tempos
- ✓ laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule

Liikumine

- ✓ väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega)
- ✓ tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetoestikõnd ja -jooks, liikumine hanereas ja ringis)
- ✓ osaleb laulumängudes

Muusika kuulamine

- ✓ kuulab laulu ja muusikapala
- ✓ väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega
- ✓ tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule

Pillimäng

- ✓ mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid, pandeirat) muusika kuulamise ja laulmise saateks
- ✓ eristab kuulates neid tämbri järgi
- ✓ 5-6aastased laulmine
- ✓ laulab väljahingamisel loomuliku häälega
- ✓ esitab laule rühmaga samas tempos
- ✓ laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule

Lapse arengu eeldatavad tulemused 4-5aastaselt:

Muusikalisrütmiline liikumine

- ✓ muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetriunit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris)

Muusika kuulamine

- ✓ kuulab laulu ja muusikapala huviga
- ✓ väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat ka sõnu), hakkab kaasa laulma

Pillimäng

- ✓ mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille
- ✓ mängib rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele
- ✓ ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos
- ✓ mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette

Laulmine

- ✓ laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist
- ✓ laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas

Lapse arengu eeldatavad tulemused 5-6aastaselt:

Muusikalisrütmiline liikumine

- ✓ liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksummu ja eesgaloppi
- ✓ kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi)

Muusika kuulamine

- ✓ tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants)
- ✓ väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi

Pillimäng

- ✓ mängib rütmi- ja meloodiapillidel (nt puuagoogo, taldrik, guiro, triangel, kõlaplaadid) lihtsamaid ostinato kaasmänge (lühikest korduvat rütmi-, viisi- või meloodialõiku)
- ✓ mängib pilliansambelis

Laulmine

- ✓ laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule
- ✓ esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi

Lapse arengu eeldatavad tulemused 6-7aastaselt:

Muusikaliserütmiline liikumine

- ✓ väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), nt kasutab külge- ja eesgaloppi ning hüpaksummu
- ✓ sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga

Muusika kuulamine

- ✓ kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara
- ✓ näitab tegevuses üles loomingulist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikas)
- ✓ eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul)

Pillimäng

- ✓ oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele
- ✓ mängib pilliansambelis
- ✓ mängib järgmisi pille: kõlaplaadid, metall- agoogo, cabasa, cazizi, plaatpillid (ksülofon, metallofon, kellamäng)

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- ✓ laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega
- ✓ laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansambelis kui ka üksi
- ✓ suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat

- iseloomustada
- ✓ eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu
- ✓ eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille
- ✓ mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge
- ✓ mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansamblis
- ✓ liigub vastavalt muusika meeleolule
- ✓ väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

11.7 Valdkond *Liikumine*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- ✓ tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu
- ✓ suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel
- ✓ tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas
- ✓ mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele
- ✓ järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid
- ✓ tunneb veest ujumisest rõõmu, tahab ujuda

Valdkonna *Liikumine* sisu:

- ✓ kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen
- ✓ põhiliikumised
- ✓ liikumismängud (sh ujumismängud)
- ✓ erinevad spordialad
- ✓ tants ja rütmika

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- ✓ arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel
- ✓ rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms
- ✓ peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused
- ✓ suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust
- ✓ mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordinatsiooni, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Lapse arengu eeldatavad tulemused 1,5-3aastaselt:

Liikumisteadmised

- ✓ valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided
- ✓ arvestab rühmakaaslasid aktiivses tegevuses

Põhiliikumised

- ✓ sooritab põhiliikumisi
- ✓ säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pingil

Liikumismängud

- ✓ mängib matkiva sisuga 1-2 reeglita kõnni- ja jooksumänge
- ✓ mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu

Võimlemine

- ✓ sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega
- ✓ teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega
- ✓ teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi

Kelgutamine, suusatamine

- ✓ veab tühja kelku
- ✓ sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla
- ✓ liigub suuskadel otsesuunas

Tants- ja rütmika

- ✓ kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi
- ✓ sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos

Vaba aeg ja loodusliikumine

- ✓ matkab õpetajaga või vanematega looduses
- ✓ teeb kaasa kuni 500m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis

Lapse arengu eeldatavad tulemused 3-4aastaselt:

Liikumisteadmised

- ✓ sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi
- ✓ järgib meeldetuletamise korral hügieeninõudeid

Põhiliikumised

- ✓ sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes
- ✓ teeb koordineerimise, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi

Liikumismängud

- ✓ mängib 2-4 reeglita liikumismänge
- ✓ pingutab rühmategevustes ühise eesmärgi nimel

Võimlemine

- ✓ sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosvat kombinatsiooni
- ✓ hoiab oma kohta rinevates rivistustes: kolonnis, ringis viirus

Kelgutamine, suusatamine

- ✓ kasutab suuskadel liikudes käte abi keppide tuge

Tants- ja rütmika

- ✓ ooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi
- ✓ plaksutab ja liigub vastavalt rütmile

Vaba aeg ja loodusliikumine

- ✓ algatab iseseisvalt mängu
- ✓ tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal

Lapse arengu eeldatavad tulemused 4-5aastaselt:

Liikumisteadmised

- ✓ nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi
- ✓ teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispall) ohutult, sobival viisil ja kohas
- ✓ õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise

Põhiliikumised

- ✓ kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes
- ✓ sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi
- ✓ teeb harjutusi väikevahenditega

Liikumismängud

- ✓ mängib kollektiivseid võistlusemänge
- ✓ osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud)
- ✓ tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu

Võimlemine

- ✓ teeb vahenditega (palliga, hübitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti
- ✓ valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes
- ✓ sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi

Kelgutamine, suusatamine

- ✓ veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast
- ✓ kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid)
- ✓ suusatades kasutab libisemist

Tants- ja rütmika

- ✓ jäljendab liikumisega erinevaid rütme
- ✓ liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustamisele
- ✓ liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt

Vaba aeg ja loodusliikumine

- ✓ kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt
- ✓ sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpeajaga

Lapse arengu eeldatavad tulemused 5-6aastaselt:

Liikumisteadmised

- ✓ osaleb lasteaia spordipäeval
- ✓ talub kaotust võistlusmängudes
- ✓ teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires
- ✓ mõistab hügieeninõuete olulisust
- ✓ õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu

Põhiliikumised

- ✓ käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses
- ✓ ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid

Liikumismängud

- ✓ käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes

Võimlemine

- ✓ valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu
- ✓ säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu

Suusatamine, kelgutamine

- ✓ suusatab vahelduva libiseva sammuga
- ✓ käsitseb suusavarustust õpetaja abiga

Tants- ja rütmika

- ✓ kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga
- ✓ kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides

Vaba aeg ja loodusliikumine

- ✓ suudab sõita tõukerattaga ja kaherattalise rattaga, suusatada ning liikuda rulluiskudel

Lapse arengu eeldatavad tulemused 6-7aastaselt:

Liikumisteadmised

- ✓ nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tunuma sportlase
- ✓ keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele
- ✓ liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid)
- ✓ peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust

Põhiliikumised

- ✓ sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised
- ✓ säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu
- ✓ kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt

Liikumismängud

- ✓ võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine)
- ✓ mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jne)
- ✓ organiseerib ise liikumismänge
- ✓ kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest

Spordialad võimlemine

- ✓ valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval
- ✓ orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene
- ✓ sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi

Kelgutamine, suusatamine

- ✓ osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele)
- ✓ sõidab nõlvakust alla põhiasendis
- ✓ suusatab koordineeritud liikumisega
- ✓ käsitseb suusavarustust iseseisvalt

Tants- ja rütmika

- ✓ sooritab rütmiliigutusi ühel ajal kaaslasega
- ✓ liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele
- ✓ väljendab liikumise kaudu emotsioone
- ✓ kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid)

Vaba aeg ja loodusliikumine

- ✓ tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul

- ✓ mängib lihtsamaid maastikumänge

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- ✓ keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks
- ✓ peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid
- ✓ sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised
- ✓ sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi
- ✓ säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel
- ✓ kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt
- ✓ matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel
- ✓ sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi
- ✓ liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga
- ✓ kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne)
- ✓ mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne)
- ✓ peab kinni kokkulepitud mängureeglitest
- ✓ nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi

11.8 Valdkond *Eesti keel teise keelena*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- ✓ tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu.
- ✓ soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega.
- ✓ tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsatest väljenditest
- ✓ kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtluses.

Valdkonna *Eesti keel teise keelena* sisu:

- ✓ Kuulamine
- ✓ Kõnelemine
- ✓ Eesti kultuuri tutvustamine

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- ✓ Peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst.
- ✓ Pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid.
- ✓ Suunatakse last keelt kasutama igapäevategevustes ning suheldes, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi.
- ✓ Korraldatakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega: liikumine, laulmine, käeline

- ✓ tegevus, vaatlemine jne.
- ✓ Vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus.
- ✓ Valitakse pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks.
- ✓ Pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, korrates sõnu või fraasi korrektsena.

Põhimõtted:

- ✓ Laps õpib keelt mängu kaudu.
- ✓ Keeleõpet toetab koostöövõrgustik kuhu kuuluvad rühma meeskond, liikumisõpetaja, muusikaõpetaja, logopeed, juhtkond ja lapsevanemad.
- ✓ Vajadusel tegeleb lapsega tugiõpetaja sõnavara ja grammatika kinnistamise osas.
- ✓ Tehakse vastavalt vajadusele koostööd õppenõustamiskeskusega.

Üldteema	I tase	II tase	III tase
Kuulamine	Tunneb huvi eesti keele vastu. Kuulab ja tajub eesti keele kõla. Reageerib tegevustes kasutatavatele lihtsamatele korraldustele. Tunneb ära lihtsamad õpitud sõnad ja väljendid tuttavas kontekstis ning mõistab neid.	Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele. Kuulab eestikeelset ettelugemist või jutustamist ja tunneb kuuldu pildil ära. Kuulab ning suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu eestikeelset seletust. Mõistab esitatud küsimusi. Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid. Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud suhtlemisega erinevas olukorras.	Mõistab etteloetud või jutustatud eakohase eesti keelse teksti põhisisu. Tunneb ära uued õpitud sõnad, mõisted ja väljendid ning mõistab neid. Saab aru baassõnavara ulatuses.
Kõnelemine	Tunneb lihtsamaid viisakusväljendeid. Näitab üles huvi	Kasutab elementaarseid viisakusväljendeid	Räägib õpitud sõnavara piires endast ja

	<p>esemete ja tegevuste eesti keelsete nimetuste vastu. Kordab järele õpitud sõnu ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks. Näitab üles huvi suhtlemise vastu ning vajaduse korral loob kontakti täiskasvanute ja teiste lastega.</p>	<p>suheldes erinevates olukordades. Oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid. Kõneleb õpitud sõnavara piires ning suudab algatada ja lõpetada vestlust. Kasutab lihtsaid fraase ja lihtlauseid. Oskab vastata küsimustele õpitud sõnavara piires.</p>	<p>oma perest ning vestleb endale olulistel teemadel. Teab peast mõnda eestikeelset luuletust ja laulu. Vastab küsimustele ja oskab ise esitada lihtsamaid küsimusi. Osaleb õppes aktiivselt. Valdab aktiivselt baassõnavara rutiintegevuste ja läbivõetud teemade ulatuses. Suhtleb iga päev eakaaslaste ja täiskasvanutega eesti keeles ning osaleb aktiivselt mitmesugustes tegevustes ja mängudes.</p>
Häälamine	Häälatab järele kuulnud sõnu.	Häälatab õpitud sõnu õigesti.	Häälatab uusi õpitud sõnu õigesti.
Eesti rahvakultuuri tutvustamine	<p>Tunneb huvi Eesti rahvussümbolite vastu. Teab ja oskab nimetada, mis riigis ta elab. Tunneb huvi Eestis tähistatavate rahvakalendri tähtpäevade vastu.</p>	<p>Oskab Eesti rahvussümbolitest nimetada ning kirjeldada Eesti lippu, rahvuslille ja rahvuslindu. Oskab nimetada mõnd Eestis tähistatavat riiklikku ja rahvuslikku tähtpäeva.</p>	<p>Vt. valdkondade „Keel ja kõne“ ning „Mina ja keskkond“ eeldatavaid tulemusi.</p>

12. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Lasteaed Väike Päike õppekava on lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mida vajadusel uuendatakse ja täiendatakse. Õppekavakava uuendamisel võetakse aluseks lasteaia sisehindamise tulemused.

Lasteasutuse õppekava kinnitab lasteaia pidaja pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära nõukogu arvamuse.